

GÜZEL SÖZ*

Kelimeler bazen zehir kadar acıdır, bazen sirke gibi yürek burar. Bazen kelimeler toprağı okşayan bir bahar yağmuru gibi ruhları okşar, bazen hattatların kâğıtları parlattıkları mühre gibi kalbi cilalar... Atalar boşuna dememişlerdir “dilin cirmi küçük, cürümü büyük” diye... Yüce Allah,

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعُهَا أَذَىٰ وَاللَّهُ عَنِّي حَلِيمٌ

“Güzel bir söz ve bağışlama, ardında gönül kırmanın bulunduğu bir sadakadan daha hayırlıdır.”¹ diye buyururken biz kullarına sözün gücünü anlatmıştır. Aynı şekilde şu muhteşem âyetleri hatırlayalım:

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ
وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ

تُؤْتِي أُكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا
مِنْ قَرَارٍ

يُنَبِّئُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ
وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

* Bu metin Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Doç. Dr. Soner GÜNDÜZÖZ tarafından hazırlanmıştır.

¹ Bakara, 2/263.

“Görmedin mi Allah güzel bir sözü nasıl misâl getirdi? (Güzel bir söz), kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir. Bu ağaç Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Öğüt alınsınlar diye Allah insanlara misâller getirir. Kötü bir sözün durumu da; yerden koparılmış, ayakta durma imkânı olmayan kötü bir ağacın durumu gibidir. Allah, iman edenleri hem dünya hayatında hem de âhirette sabit bir sözle sağlamlaştırır, zalimleri ise saptırır. Ve Allah dilediğini yapar.”²

Müslümanın sözü, kalbindeki imanının hikmete dönüşüp dökülmesidir. Bazen o söz, iki dargını barıştırmak için söylediği ıslah ve barış ifadesi olur, bazen namazında okuduğu Kur’an tilâveti, bazen gönlünün derinliklerinden kopup gelen bir dua, bazen bir iyiliğe teşvik etmek için insanlara söylenmiş bir söz, bazen bir yanlış düzeltmek için söylenmiş bir nasihattir. Fakat her defasında mahza hakikattir onun sözü... Müslüman lâf olsun diye konuşmaz. Anlam yüklüdür sözü. Hele kötü bir iş için, düşmanlık, haset, kalp kırma gibi bir nedenle konuşmuş olması hiç düşünülemez bile. Allah Resûlü müslümanı ne kadar özlü bir şekilde tanımlar:

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

“Müslüman dilinden, elinden müslümanların selâmette kaldığı kimsedir.”³ diye.

İnsan diliyle kendi varlığını ortaya koyar, “lisan olmasaydı, insan olmazdı” diye boşuna söylenmemiştir ve ünlü bir Batılı düşünür “kalplerde ne varsa dudaklardan akıp gider” derken, kalp ve söz uyumuna boşuna dikkat çekmemiştir. Dolayısıyla ağızımızı düzeltebilmemiz için öncelikle gönlümüzü ıslah etmemiz gerekir. Gönüllerimiz, kalplerimiz, yüreklerimiz, iç dünyalarımız iyi ve güzelse söz ve davranışlarımız da o kadar iyidir, o

² İbrahim, 14/24-27.

³ Buhârî, “İmân”, 4.

kadar güzeldir. Bu anlamda Numan b. Beşir'den rivayet edilen bir hadiste Allah Resûlü şöyle buyurmaktadır:

أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ . أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

“Dikkat edin! Vücutta öyle bir et parçası vardır ki, o düzgün olursa bütün vücut düzgün olur; o bozulursa bütün vücut bozulur. Dikkat edin! O, kalptir.”⁴

Allah Resûlü diğer bir sözünde ise şöyle buyurmaktadır:

لَيْسَ الْغِنَىٰ عَنْ كَثْرَةِ الْعَرِضِ ، وَلَكِنَّ الْغِنَىٰ عَنِ النَّفْسِ

“Asıl zenginlik maddî zenginlik değil, gönül zenginliğidir.”⁵

Gönül erleri kalp kırmak istemez. Kalp kırdıklarında onu hemen telâfi ederler. Burada Asr-ı saadetten bir yaprak, zihinlerimizde belirivermektedir. Bir gün Hz. Âişe validemiz yine müminlerin annelerinden olan Hz. Safiye’yi kıskanmaktan kendini alamaz. Hz. Safiye’nin Peygamber Efendimize yapıp getirdiği yemeğin dökülmesine sebep olur. Safiye validemizin elinden düşen kap kırılmıştır. Belli ki, kırılan sadece kap değildir. Safiye validemizin kalbi de kırılmıştır. Âişe validemizi bir pişmanlık kaplar. Ne yapmıştır? Doğruca Peygamber Efendimizin yanına giderek olayı anlatır. Kırık kabın kefaretinin ne olduğunu sorar. Allah Resûlü ona, kırık kabın yerine yeni bir kap, dökülen yemeğin yerine yemek getirmesini öğütler.⁶ Hz. Âişe’nin bu tavsiyeye uyararak yemek yapışını, yeni bir kaba koyduğu yemekle Hz. Safiye’nin kapısına varışını bugün bile çok canlı tahayyül edebiliyoruz.

⁴ Buhârî, “İman”, 39.

⁵ Buhârî, “Rikâk”, 15.

⁶ Nesâî, “İşrâtü'n-Nisâ”, 4.

Hicrî ikinci asrın zahitlerinden Ebû Utbe Abbâd el-Huvâs'ın söylediği şu sözlerden ne kadar da hikmet ve muhabbet akmaktadır:

“Allah’tan korkun, Allah’tan korkun! Yanınızda bulunmayan kimselerin, çiğnenmesi helâl olmayan haklarını savunun; dillerinizi, iyilikten başka konuşmak dışında, onlardan çekin, insanlar hakkında Allah’a karşı samimi ve iyilikbilir olun. Çünkü sizler Kur’an ve Sünnetin sahipleri ve tatbikçileri oldunuz. Şüphe yok ki Kur’an, kendisiyle konuşulmadıkça kendiliğinden konuşmaz. Sünnet, kendisiyle amel edilmedikçe kendiliğinden iş yapmaz. Âlimler susarsa bilgisiz insanlar nasıl öğrenebilirler?”⁷

İnsanları ıslah etmenin başı sevgimizi ikrar etmekten geçer. Sevdiğimiz insanlara sevgimizi bir sır gibi neden saklayalım? Eşimize, çocuğumuza, anne ve babamıza ve dostlarımıza onları ne kadar çok sevdiğimizi söylemekten çekinmeyelim. Allah Resûlü, Hz. Âişe’yi çok severdi. Amr b. Âs bir gün Allah Resûlüne “Sana insanların en sevimlisi kimdir?” diye sormuş, Efendimiz eşine olan muhabbetini söylemekten çekinmemiş ve “Âişe” demiştir.⁸ Efendimiz, eşini her vesile ile onurlandırmaktan da geri kalmamıştır. Bir defasında “*Cebraîl sana selâm söylüyor*” buyurmuştur.⁹

Sevdiklerimize güzel söz söylemek bir tarafa Cenâb-ı Hak sevimsiz ve kötü insanlara bile iyi ve yumuşak söz söylenmesini istemektedir. Şu âyet bu gerçeği gözler önüne sermektedir:

اَذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ

⁷ Darimi, *Mukaddime*, 57.

⁸ Müslim, “Fadâilu’s-Sahabe”, 8.

⁹ Buhârî, “Edeb”, 111.

“Firavun’a gidin. Çünkü o azmıştır. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt alır yahut korkar.”¹⁰

Hidayete ermesine vesile olması için Firavun’a bile yumuşak söz söylenmesi ilahî bir emir olarak karşımızda dururken, ailemize, eşimize, çocuğumuza nasıl kaba davranabiliriz?

İnançlı bir insan konuşmasıyla örnektir tüm insanlığa... Çünkü onun sözlerinde, ruhunu manevî bir zırh gibi sarmalayıp kuşatan bir zırh vardır. Onun sözleri vahiyden ilhamını alır. Ve inanan insanın sözleri böylece hikmet olur, nasihat ve öğüt olur. O sözler samimidir. Yalan olmaz, hainlik, kabalık, nezaketsizlik asla karışmaz bu sözlere... Müslüman kişi toplumda her zaman bir denge unsurudur. İnsanları uzlaştıran, barıştıran kişidir o. Rabbimizin şu fermanı biz inananların her zaman kulaklarında yankılanır, gönül ve zihin dünyalarımızı aydınlatır:

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَعَثَ
إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ
فَاءَتْ فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَاصْلِحُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُزَكَّوْنَ

“Eğer inananlardan iki grup birbirleriyle savaşırlarsa aralarını düzeltin. Eğer biri ötekine karşı haddi aşarsa, Allah’ın buyruğuna dönünceye kadar haddi aşan tarafa karşı savaşın. Eğer (Allah’ın emrine) dönerse, artık aralarını adaletle düzeltin ve (onlara) adaletli davranın. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever. Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.”¹¹

¹⁰ Tâhâ, 20/43-44.

¹¹ Hucurât, 49/9-10.

Sözlerimiz adalet düşüncesi ile itidal kazanmalı, vahyin rahmeti ile şefkat ve nezaket ufkuna kapılmalı, ilim ve marifetle mezc edilmelidir. Biz anlaşmazlık ve küslüğe yol açan değil, küsleri barıştıran, anlaşmazlıkları gideren olmalıyız. Sevgi ve şefkati toplumda ayakta dimdik tutan, gönüller arasındaki mesafeyi daraltan, biz olmalıyız. Herkes bunu başkasından beklerse barışı kim tesis edebilir? Yüce Mevlâ ıslah ve uzlaşmayı, barış ve selâmeti över. Bunun bir erdem olduğunun farkına varmamız gerekir. Kavga ile kalp kırmakla sadece gönüller birbirinden uzak düşer ve huzursuzluk oluşur. Hâlbuki ancak sulh ve barış ile kaynaşmış bir toplum selâmet bulur.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ

“Rabbin, halkları salih ve ıslah edici kimseler iken memleketleri zulmederek helâk etmez.”¹² âyeti bu hakikati gözler önüne sermektedir.

Müslüman her zaman ara bulan, insanları bir sevgi ve merhamet halesi içinde kaynaştıran kişidir. Günümüzde boşanmaların arttığı bir zamanda eşleri uzlaştıracak, anlaşmazlıkları sulh ile çözecek kimselere ne kadar çok ihtiyaç vardır. Bu, dinî bir görevdir. Bu görevi yapmaktan bizi alıkoyan nedir? Oysaki Yüce Allah bu sorumluluğu bize yüklemiştir. Şu âyet bunu bize çok çarpıcı bir şekilde hatırlatmaktadır:

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا
إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

“Eğer karı kocanın arasının açılmasından endişe ederseniz, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. İki taraf (arayı) düzeltmek isterlerse, Allah da onları

¹² Hûd, 11/117.

uzlaştırır. Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdardır."¹³

Aile büyükleri evliliklerde erdem ve adalet ölçülerine göre kaynaştırıcı, sorun çözen kişiler olmalıdır. Arayı açacak, kendi evlâdını kayıracak davranışlar içine giren anne ve babalar büyük sorumluluk altındadır. Zira ailede evlâdı sevmek kadar, uyulması gereken hususların başında adalet ilkesi bulunur. Bu noktada Peygamber Efendimizin davranışını kendimize model almamız gerekir. Asr-ı saadetten işte buna güzel bir örnek:

Allah Resûlü, kızı Fâtıma'nın evine geldi. Ali'yi aradı gözle-ri... Efendimiz, insan ruhundan anlardı. Yanlış giden bir şeyler vardı. Fâtıma'ya, onun kalbini biraz yumuşatmak ve Ali'nin ona olan bağlılığını hissettirmek için "Ali nerede?" veya "Eşin nerede diye" sormadı. Tıpkı, Tûr'dan dönen ve gördükleri karşısında öfke ve hayal kırıklığı yaşayan Musa peygambere, kardeşi Harun'un "Annemin oğlu" diye seslenişi gibi, "Amcanın oğlu nerede?" diye sordu, ona. Kim bilir Fâtıma'nın zihninde o an ne şimşekler çaktı, belki de "ufacık bir şey için kavga etmeye değer miydi?" diye geçirdi aklından... Fâtıma buruk, Fâtıma hüznü... Öfkesi diniyordu onun belli ki... "Ali öğle uykusuna kalmadı, dışarıda..." diyebildi sadece. Allah Resûlü, Ali'yi arattı. "Ali mescitte" dediler; "Mescidin bir köşesinde kıvrılmış uyuyor..." Allah Resûlü mescide vardığında üstündeki urbanın, sırtından kaydığını ve sırtının toz toprak içinde olduğunu gördü. Allah Resûlü ona yaklaştı, bir taraftan Hz. Ali'nin üzerindeki toprağı silkelirken, diğer taraftan "Kalk Ebû Turab! (toprağın adamı)" diye ona takılıyordu...¹⁴ Huzursuzluk, Peygamberin sevgi ve rahmet eliyle sükûnet ve ferahlığa dönüşüyordu. Taraf olmadan barıştıran, incitmeden birleştiren Allah Resûlü, küslüğün üstünü kalplerdeki sevgi parıltılarını dökerek örtüyordu.

¹³ Nisâ, 4/35.

¹⁴ Buhârî, "Libâs", 37.

Sözümüz bizi ve sevdiklerimizi ya mutluluğa erdirecek ya da bizi ve etrafımızı üzecektir. Akıllı insan doğal olarak ilkini tercih eder. Çünkü o güzel sözlerin Rabbiyle kendisi arasında manevî bir bağ olduğunu ve bu bağın onu kurtuluşa ulaştıracağını bilir. O Rabbinin şu âyetini hiç aklından çıkarmaz:

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ
الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ
أُولَئِكَ هُوَ يُبَوِّرُ

“Her kim şan ve şeref istiyorsa bilsin ki, şan ve şeref bütünüyle Allah’a aittir. Güzel sözler ancak ona yükselir. Salih ameli de güzel sözler yükseltir. Kötülükleri tuzak yapanlar var ya, onlar için çetin bir azap vardır. İşte onların tuzağı boşa çıkar.”¹⁵

¹⁵ Fâtr, 35/10.